

# לב להבין

הבנה ועיון במקרא

גיליון פ"ט

פרשת תצוה

תשפ"ב

על סדר  
פרשת השבוע

## לב הדברים

ביאורי  
מקראות

הַשֵּׁשָׁה הַנּוֹתָרִים עַל הָאֶבֶן הַשְּׁנִית כְּתוּלְדָתָם: מַעֲשֵׂה חֹרֵשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי הַתֵּם תִּפְתַּח אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מִשְׁבָּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְשָׂמָּה אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֹפֶד אֲבָנֵי זָכָרֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יי עַל שְׁתֵּי כִתְפָיו לְזָכָרֹן:

יש לעיין, שהרי לכאורה גם אבני השובם וגם אבני החושן עניינם אחד - ששמות בני ישראל חרותם עליהם, ונושאן אהרן לזיכרון לפני השם, ומדוע חזר ונכפל אותו הענין.

והנה למשכן היה ב' תפקידים, להיות מקום משכנו של הקב"ה כ'אלוקי' ישראל וכ'מלך' על ישראל. ולפי זה - גם אהרן הכהן היו לו ב' תפקידים בתור הכהן הגדול - לשמש כשר המופקד על בית המלך, וגם להיות הכהן אשר על הבית, ממונה על עבודתם לפניו. וכחלק מזה - גם שבט לוי יורו משפטי השם לישראל, ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ומזה נתחייבו ב' זכרונות אלו - האחד שישא את שמות בני ישראל על אבני המילואים לזיכרון לפני המלך השם, ועל אבני החושן להיות אורים ותומים שבאו להורות את אשר יעשו.

וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקָר וְאַיִלִם שְׁנַיִם תְּמִימִם:

יש כאן תמיהה עצומה, שהי קרבנות אלו חזרו ונשנו בספר ויקרא, ומדוע באו ונכתבו גם כאן. והמוכרח הוא שלא לחינם נשנתה בתורה חנוכת המשכן בתורה, ולכל אחד מהם היה תוכן ומשמעות בפני עצמה, כאשר עוד יבואר בעז"ה.

והנוגע לדידן, שבספר שמות גדרו של המשכן היה בתורת מקום משכן כבוד השם שבא לשכון בתוך ישראל. וגם חנוכת המשכן באה בגדר של בנין הבית והכשרת כליו וכהניו. ואהרן ובניו מילאו ידם בתור כהני הבית, וגם הקרבנות שעשו היה בכדי לכפר על המזבח. מה שאין כן בספר ויקרא, שם גדרו של המשכן הוא כמקום עבודתם של בני ישראל, וקרבנות המילואים נועדו למשוה את אהרן ובניו לכהונה ולגדולה זו, כאשר נאמר שם 'זאת משחת אהרן ובניו'.

וְלָקַחְתָּ אֶת שְׁתֵּי אֲבָנֵי שֵׁחַם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שֵׁשָׁה מִשְׁמֹתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת שְׁמוֹת

## לב לדעת

ענין  
בפרשה

'ונקדש בכבודי' - המיזוג בין המשכן למקדש

עניינו של המשכן, נראה לעיתים כזר וכרחוק מאיתנו. דווקא בגלל רוב הנאמר עלו, בעומק כוונותיו ובדקות רמזותיו, עדיין צריכים אנו ליישוב כדי לבאר את פשטות כוונתו.

והנה בחז"ל פתחו לן פתח להבין עניינו. בפסוק בשיר השירים נאמר אֶפְרַיִם עֶשֶׂה לִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֶה מַעֲצֵי הַלָּבָנוֹן - רבי יהודה ב"ר סימון פתר קרא במשכן, אפריון - זה משכן, עשה לו המלך שלמה - המלך שהשלום שלו, מעצי הלבנון - כמש"נ ועשית

את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, עמודיו עשה כסף - אלו העמודים שנאמר ווי העמודים וחשוקיהם כסף, רפידתו זהב - שנאמר ואת הקרשים תצפה זהב, מרכבו ארגמן - שנאמר ועשית פרכת תכלת וארגמן. תוכו רצוף אהבה - ר' יודן אמר זו זכות תורה וזכות צדיקים, ור' סימון אמר זו השכינה.

ונמצא שהמשכן מהותו המקום שתוכו רצוף אהבה - אהבת קודשא בריך הוא וישראל. רק שנחלקו באיזה אופן התקיימה אותה האהבה ומה היה עיקר מהותו. ובודאי שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, כמו שיראה כל המתבונן, שענין זה מתחלק לפי מה שה' בא לשרות בתוך ישראל והם משיבים לו אהבה ונאמנים אליו ולמצוותיו.

ובעומק העניין - זהו מה שנתבאר כי הקב"ה מתגלה לעמו כמלך וכאלוקים. 'מלך' - הוא מי שבא להיטיב לעמו ולדאוג לכל מחסורם. ולפי הנהגה זו שהשם הוא מלכם, בעצם הקב"ה בא להיטיב להם, לקחם לעם סגולתו ולקבוע אותם במציאות של רוב טובה וברכה. ולעומת זאת - 'אלוקים' היא תביעת העבודה שנדרשת מבני ישראל. ולפי בחינה זו שהשם הוא אלוקים, בני ישראל צריכים לשמור את נאמנותם אליו, לעבדו וללכת בחוקו ולהיות קדושים אליו. וזהו החילוק בין ב' המושגים 'משכן ו'מקדש'. משכן - הוא מקום שכינת השם, ומקדש - הוא ביחס למקום העבודה לפניו.

והמתבונן יראה שזה פשר חלוקת המשכן לב' פרשיות. פרשת תרומה ענינה גילוי השם כמלך על ישראל. וכל יסודה היא מכך שהקב"ה בא לשכון בתוך עמו חביבו, בתוך משכן העשוי ממעשי ידיהם. וכל הכלים שבאו בפרשה זו באו לבטא את מלכות השם כפי שהיא מתגלה על ישראל. ואילו פרשת תצוה באה להעמיד את הקב"ה כאלוקי ישראל, שמחמת כן נתחייבו להעמיד את אהרן ובניו לכפר עליהם ולשרת לפניו.

ונמצאו הדברים מפורשים בתורתנו הקדושה. בפרשת תרומה, מופיע תכלית המשכן להיות מקום לארון העדות, אשר עניינו הוא 'וְנוֹעַדְתִּי לָהֶם וְדִפַּרְתִּי אֹתָם מֵעַל הַפֶּפֶרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִּים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצִוֶּה אוֹתָם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'. היינו ששם ה' יוועד אל משה ויצוה אותו על הנהגת בני ישראל.

ובתצוה - וְנוֹעַדְתִּי שָׁמָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי: וְקִדְשְׁתִּי אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת אֹהֶלן וְאֶת בְּנֵיו אֶקְדַּשׁ לְכַהֵן לִי: וְשִׁכַּנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים: וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנִי בְּתוֹכָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם.

אבל לאור כל האמור יקשה, שהרי לכאורה עולה שהמשכן מכיל בקרבו ב' חלקים הפוכים לחלוטין, וב' הנהגות שונות לגמרי, גם בחינה זו שהשם בא להיטיב לישראל, בהנהגת מלכות שאינה דורשת מהם דבר בלתי נאמנותם אליו. וגם בבחינה זו שה' הוא להם לאלוקים, וכביכול נדרשים הם לעבוד ולעמוד לשרתו כדי לזכות ממנו לכל הטובה, וצריך להבין כיצד ב' חלקים אלו משתלבים אלו באלו.

והנה לפני כן, בחתימת פרשת הכהונה נאמר 'וְנוֹעַדְתִּי שָׁמָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשׁ בְּכַבְדִּי'. כאן מתמזגות ב' הנהגות אלו והיו לאחד - ונקדש - אלוקים, בכבודי - מלכות. ובעצם כאן התורה קובעת את היחס הנכון והאמיתי לעבודת ישראל לפניו. הקב"ה אינו צריך מהם למאומה, וכל תכלית העבודה הוא 'ונקדש בכבודי', היינו שיהיו ראויים ישראל שישרה בתוכם כבוד השם, ויזכו להיות ראויים לקבל מאיתו. הינו כל העבודה ושירותם לפניו, הם שיזכו אכן להיות עמו.

ודבר זה בא לידי ביטוי בכלי שהוא מרכזו ותכליתו של המשכן - ארון הברית. מחד הוא מכיל בתוכו את שני לוחות האבן, לוחות הברית, אשר עליהם נכתבו התורה והמצווה אשר כתב השם להורותם כיצד לילך בחוקיו ולשמור משפטיו. ומאידך - עליהם סוככת הכפורת שכל כולה מבטאת מלכות שאינה צריכה לדבר, ולפי הנהגה זו קודשא בריך הוא וישראל כביכול חדא, כתרין רעין דלא מתפרשין. ומכאן אתה למד - שכל תכלית העבודה אינה לשעצמה, אלא להגיע למעלה ומדריגה זו, להיות ראויים לקבל מהטבת השם. (והדברים ארוכים ועוד חזון למועד להרחיב בזה בע"ה).

והנה אחר פרשת תצוה, ואחר העמדת המשכן, נאמרה פרשה נוספת 'ועשית מזבח מקטר קטורת'. עצם כתיבתה של פרשה זו כאן - מעלה תמיהה, מדוע לא נכתב יחד עם כל כלי המשכן, במקומו הראוי בפרשת תרומה. וכאשר נעיין בפרטיו, נמצא שעצם מהותו טעונה יישוב רב. ראשית - עצם קריאתו 'מזבח' טעונה ביאור, באשר לא זובחים עליו ולא מקריבים שום זבח, ואדרבא - נאסר מפורש בקרא ליבוח עליו לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו.

ומעבר לזאת, לפי הנתבאר, במשכן היו כלים באו לבטא את המלכות, והיו כלי שרת ששימשו לעבודת ישראל לפניו. והנה מציאותו של 'זר זהב' על גבי מזבח הקטורת מורה על היותו כלי שבא לבטא את מלכות השם על ישראל, כמו שבי' המפרשים בריש תרומה. אבל עובדת היותו כלי שרת ועבודה, בהקטרה ובחיטוי הדם, מורה לנו להיפך – שהוא יותר דומה למזבח הנחושת – שנועד לעבודת ישראל לפני השם.

והנה התורה עצמה קובעת סתירה זו בגלוי ובמפורש. שהרי בפסוק נאמר 'וְנִתְּתָה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל אֹרֶן הָעֵדֻת, לִפְנֵי הַפָּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֹנֵד לְךָ שְׁמָה'. וכל הרואה אינו יכול שלא להבחין ולתמוה בכפילות באה בפסוק שבא לקבוע את מקומו של מזבח הזהב – ויותר מכך, בסתירה שבדברים – האם קביעת מקומו היא היותו לפני הכפורת או לפני הפרוכת. עוד יש להבין מדוע היה צריך לציין עתה 'אשר אועד לך שמה'.

ולצורך כך עלינו להבין את מהותם של ב' כלים אלו. הפרוכת אשר באה לחצוץ בין ישראל למקום שכינת השם, כמו שנאמר 'והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים'. והיא מוזכרת בתורה כמקום חיטוי וכפרה לפני השם. ולעומת זאת כתבה התורה 'לִפְנֵי הַפָּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת', אין לך כלי במשכן שבא לבא את מלכות השם יותר מאותה הכפורת, כמו שנתבאר.

מכל האמור אנו יכולים לקבוע ולומר, שהיא הנותנת, ומזבח הקטורת בא למזג ולאחד את ב' בחינות אלו, ולהפוך את כל עבודתם של ישראל – לרצון לפני המלך השם. רק שצריכים אנו לעיין כיצד ומדוע זכתה עבודת הקטורת לבטא ולפעול ענין נשגב זה.

וכן בדברי שלמה המלך, ששלח לחירם מלך צור, לבאר לו את מהותו של הבית אשר הוא בונה לאלוקיו, אמר לו כדברים האלה הנה אני בונה בית לשם יי אלהי להקדיש לו להקטיר לפניו קטרת סמים ומערכת תמיד ועלות לפקר ולערכב לשפלות ולחדשים ולמועדי יי אלהינו לעולם זאת על ישראל: והבית אשר אני בונה גדול כי גדול אלהינו מכל האלהים: ומי יעצר כח לבנות לו בית כי השמים ושמי השמים לא יכלכלהו ומי אני אשר אבנה לו בית כי אם להקטיר לפניו.

וכאן יש להבין, ראשית, מה שאמר לו רק על הקטרת החלבים התמיד והקטורת, והשמיט את כל עבודות הזביחה והזריקה. את גוף הדברים וכיצד קביעת תפקידו של הבית רק להקטרה, עונה על השאלה – כיצד שייך לבנות בית להשם הגדול מכל האלוקים.

והנה בכל הקרבנות נאמר 'ריח ניחוח אשה להשם'. ומחד נקרא גם 'קרבני לחמי לאישי', ויש להבין את משמעותם של ב' הגדרות אלו, וכיצד עולים בקנה אחד. ואשר מבואר, שודאי הקב"ה לא צריך ח"ו את קרבנותינו לעצמו, כמו שנאמר 'האוכל בשר עתודים אם דם אבירים אשתה'. אבל בכל זאת, נתן לנו סדר עבודה שנובח על שולחנו, וכל עבודה זו תכליתה להיות לריח ניחוח – שאמרתי ונעשה רצוני. שנתנו ישראל מנדבת ליבם, ובאו להעלות את לחם המלך.

אבל כל זאת בא כביטוי נאמנות ועבודה מצידם, שהרי הבשר והחלבים נאכלים כליל באש המזבח, וכל מה שנותר מהם הוא רק הריח ניחוח שעולה לפני השם ומעיד שעשו ישראל את רצונו. ועל כן העלאת האימורים בזבח נקריה 'הקטרה', ולא צליה או בישול, כהקטרה זו שכל מהותה היא להעלות ריח בבית, כך הוא במשכן המלך, כל מהותה של הקטרה זו הוא שיעלה בבית ריח ניחוח שיעיד יותר מכל על נאמנותם של ישראל שעשו רצונו.

ולאור כל האמור – נבין את מהותו של מזבח הקטורת. ביסודו, הוא מסמני המלכות, כמו שמעיד זר הזהב אשר עליו וכמו כתבו הראשונים, שהוא השלמת הבית, שמקטירים מוגמר לפני המלך לבשם את הארמון. אבל נתחדש בו דין מופלא – שהאש על המזבח תוקד בו – דווקא מהאש אשר תאכל את החלבים על גבי המזבח. היינו אותה האש נועדה להעלות את קרבנותיהם של ישראל לריח ניחוח, היא זו שתעלה את עשן הקטורת – ותסמל את היות עבודת של ישראל לרצון לריח ניחוח לפניו.

ובענן הקטורת מתמזגת אהבה זו והייתה לאחד, בעת בה המשכן והמקדש משמשים בכתר אחד, מעין המציאות המופלאה שעתידיה לבוא עלינו באחרית הימים, כמו שהובטחנו מפי נביא ה': 'וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יְהִי אֹתָם וְנִתְּתִים וְהִרְבֵּיתִי אֹתָם וְנִתְּתִי אֶת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהָמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְיָ מִקְדָּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם'.